

MAHMUT YESARİ'NİN ROMANLARINDA İSİM - İÇERİK İLİŞKİSİ

Elif ÖKSÜZ GÜNEŞ*

Geliş Tarihi: Kasım, 2015

Kabul Tarihi: Mart, 2016

Öz

Edebî eserlerin başlığı, konu ve tema düzleminde yapıta açılan kapı niteliğindedir. Bu bakımdan sanat eserinin ismi ile içeriği arasında doğrudan, simgesel ya da imgesel düzlemde bir bağ vardır. Sanatçı / yazar kitabın bütününe okunmasından önce eserin başlığı aracılığıyla metin ile okur arasındaki ilk ilişkiyi kurar.

Hikâye, tefrika roman, tiyatro metinleri yazan bir sanatçı olan Mahmut Yesari; birçok türde eser vermesine rağmen romancı kimliğiyle tanınır. Toplumun aynası işlevini yüklenen 19 romanına seçtiği başlıklar ile romanın içeriği doğrudan ya da simgesel anlamlar içerecek şekildedir. Bu çalışmada Yesari'nin romanları isim - içerik ilişkisi bağlamında değerlendirilecektir.

Anahtar Sözcükler: İsim-içerik ilişkisi, roman, Mahmut Yesari.

THE NAME-CONTENT RELATIONSHIP IN MAHMUT YESARI'S NOVELS

Abstract

The title of literary works in plane of subject and theme is word that opens the work. From this perspective, between title of literary work and content is a bond directly, symbolic or in imaginary plane. Before reading the entire book, artist/writer establishes first relationship between reader and text through title of the literary works.

Mahmut Yesari, who is write stories, serialized novels, theater texts is known by his novelist identity despite his works on many types. The content of the novel with titles he chooses for his 19 novels hold up a mirror to society, include direct or symbolic meanings. In this work will be evaluated Yesari's novels in the context of name-content relationship.

Keywords: Name-content relationship, novel, Mahmut Yesari.

Giriş: Mahmut Yesari'nin Edebî Kişiliği

Mahmut Yesari, halkın anlayacağı üslupla kurguladığı hikâye, roman, tiyatro, köşe yazıları yazar. “Bazı çağdaşları tarafından iyi bir romancı olarak değerlendirilmese de yüzyıllar içinde nadir yetişen büyük adamlardan kabul edilir” (Öksüz, 2010: 6) Edebî kişiliğine yöneltilen eleştirilere rağmen, popüler romancılığın önemli isimlerinden biri sayılan Yesari'nin eserleri, yazıldıkları dönemde halk tarafından sevilerek okunur. O, “esasen hangi sanatçının mürebbisi halk olmamıştır?” (Yesari, S. 14, s. 15) düsturuna göre davranır. Halkın sanat eseri karşısındaki

* Arş. Gör.; Karadeniz Teknik Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, elif.oksuz@hotmail.com.

duruşunun sanatçıyı etkilediği, sanatçının halkı eğittiği gibi halkın da sanatçıyı yönlendirdiği kanaatindedir.

Yesari, içinde bulunulan sosyal şartların etkisiyle sürüklendiği bohem hayatta çevresinde olup bitenlere kayıtsız kalmaz. Olaylar ve insanların davranışları üzerine yorumlar yapar. “Bazı çiğ kavrulmuşları görüyorum da yüreğim yanıyor” (Yesari, S.90, s.18), diyerek batılılaşmanın yanlış anlaşılmasına, ruhlar hazır olmadan bedenlerin bu yolda bilinçsizce sürüklenişine serzenişte bulunur. Sosyal meselelere ışık tutmayı amaçlar ve yazdıklarında sosyal, siyasi şartların birey ve toplum üzerinde bıraktığı izleri konu edinir. Kendi romancılık anlayışını anlatırken “romanları hayatın aynası olarak” (Gökşen, 1943: 6) kabul ettiğini belirtir. Yesari, roman kişileri ne kadar kurgusal olursa olsun onların yaşanılan hayatın bir parçası olduğunu düşünür. Bu nedenle kendi romanlarındaki tiplerin yüzde seksenini, yaşanılan hayattan esinlenerek kurgular: “Romanlarınızda size benzeyen kahramanlar var mı?” sorusuna cevabı “her romanımda parça parça ‘Ben’ varımdır” olur. *Tipi Dindi*’de kendimden bahsederim. *Su Sinekleri*’ndeki kızlar, şimdi yaşlı başlı bayanlar oldu” (Gökşen, 1943: 6). Romanı yaşamın aynası olarak kabul ettiği için hayatı, insanları ve tabiatı inceleyerek görmek gerektiğine inanır.

Yesari’nin eserleri toplumun aynası işlevini yüklenir. Banarlı bu hususta “Umumiyetle aşk maceraları, kadın - erkek yakınlaşmaları etrafında yazılan bu romanlarda hissî ve romantik sahnelerden ziyade, renk değiştirmekte olan bir cemiyetin hayatını karikatürize eden, meraklı ve realist özellikler vardır” (Banarlı, 1983: 1243) der. İnci Enginün, Yesari’nin eserlerinin yazarın kendi tecrübeleri veya gözlemlerinin ürünü olduğunu söyler: “Gözleme verdiği önem dolayısıyla anlatacaklarını önceden yaşamaya bile kalkışmış, *Çulluk* romanını yazmadan önce reji fabrikasında bir hafta işçi olarak çalışmıştır. Fakat bu çabaları da onu iyi bir romancı yapamamıştır” (Enginün, 2007: 290) diyerek onun romancılık yönünün gözleme dayalı olsa da zayıflığını vurgular. Romanı, toplumsal ve bireysel hayatın yansıması kabul eden Yesari için temel kurguyu oluşturduktan sonra eserini bitirmek zor değildir. Bazı yıllarda iki romanı aynı anda yazabilen Yesari’nin hayat hakkındaki görüşlerini dağınık ve kopuk bir anlatımla sunduğu olur. “Bu kadar çok yazması da anlatımın dağınıklığının başlıca sebepleri arasında” (Yalçın, 2006: 120) yer alır.

Yesari, sanatçıyı besleyen unsurun halk olduğuna, sanat eserinin halkı sarsan duygu ve düşüncelerden beslenmesi gerektiğine inanır. Eserlerini sosyal gelişmelerden beslemeyen, halktan öğrenecek şeylerinin olmadığını düşünen yazarın hem sanatı hem de şahsı için endişelenir. Yazdıklarında toplumu aydınlatma gayesi güttüğü için sanat yapma endişesi taşımaz. Bu nedenle özentiyeye, süse yer vermeyen bir dille yazar.

Yesari, 1923'te Reşat Nuri Güntekin ile birlikte çıkardığı mizah dergisi *Kelebek*'te piyes çevirileri yapmanın yanı sıra hikâyeler de yazar. "İlk romanı olan *Bir Namus Meselesi*"ni (Toker, 1996: 4) burada tefrika eder. 1925'te *Çoban Yıldızı* başlıklı eseriyle roman dünyasına adım attıktan sonra şöhreti artar. *Çoban Yıldızı*'ndan iki yıl sonra 1927'de *Çulluk* romanı ve *Pervin Abla*'yı yayımlar.

1928'de *Ak Saçlı Genç Kız*'ı yazdıktan sonra Ankara'ya gider. Burada "bir yandan Dil Encümeni'nin Larousse tercümesinde çalışırken bir yandan da [1930'da] *Cumhuriyet* gazetesine *Bağrı Yanık Ömer* romanının tefrikasını yetiştirir" (Toker, 1996: 5). Aynı yıl *Kırlangıçlar* romanı; 1932'de batılılaşmayı yanlış anlayanların ve sinemayı yozlaşmanın aracı yapan gençlerin anlatisi *Su Sinekleri*; 1932'de *Bahçemde Bir Gül Açtı* ve *Kalbimin Suçu* romanları yayımlanır. 1933 yılında bir aile dramı boyutundaki eseri *Tipi Dindi*'yi; 1933'te *Ölünün Gözleri* başlıklı eserini tamamlar. 1934'de aşkın ahlaki yozlaşma şeklinde tezahür ettiği romanı *Sevda İhtikârı* ile "Frederic Bontet'nin *Le Jeune homme du rez-de chaussee* adlı eserinden adapte" (Toker, 1999: 19) ettiği *Aşk Yarışı*'ni yazar. 1935'te *Kanlı Sır*'ı; 1937'de *Yakut Yüzük*'ü; 1939'da hastalığının psikolojik etkisinden kurtularak yeniden yaşama sevincine kavuştuğu eseri *Dağ Rüzgârları*'nı; 1943'te şüphenin gençlerin aşklarını yok ettiği gerçeğini vurgulayan *Sağanak Altında*'yı; 1943'te *Bir Aşk Uçurumu*'nu; 1944'te de *Gece Yürüyüşü*'nü bitirir.

Mahmut Yesari'nin Romanlarında İsim - İçerik İlişkisi

Eserlerin başlığı yapıt hakkında ipuçları vererek içeriğe açılan kapı niteliğindedir. Bu ipuçlarının doğrudan ya da dolaylı olması yazarın "konu ve mesaj merkezli ironik, sembolik, imgesel tercihinin sonucudur." (Eliuz, 2014: 176). Mahmut Yesari, romanlarına başlık seçerken kişiler ve vaka çerçevesi simgesel kullanımlara başvurmanın yanı sıra roman kişilerinin ya da nesnelere birinin adını da kullanır.

Roman Kişilerinin Simgesel Adlandırılışı

Yesari, *Çoban Yıldızı*, *Çulluk*, *Ak Saçlı Genç Kız*, *Kırlangıçlar* ve *Su Sinekleri* romanlarında kişileri simgesel düzeyde adlandırır ve eserlerin başlığı olarak seçer.

Çoban Yıldızı romanında Çoban Yıldızı, başkişi Sadiye'nin kişiliğinin simgesel anlatımıdır. Çoban Yıldızı / Venüs¹ Güneş sisteminde yer alan bir gezegendir. Onun diğer gezegenlerden ayrılan yönü, sistemdeki gezegenlerin tersi yönde dönmesidir. Güneş ve Ay'dan sonra gökyüzündeki en parlak cisim olan Çoban Yıldızı'nın yüzeyinde düzlükler, derin çöküntüler bulunur ve yüzeyinin çoğu lav akıntılarıyla kaplıdır. Gezegenin atmosferinde asit

¹ Venüs hakkındaki bilgiler http://www.istanbul.edu.tr/fen/astronomy/venus_transit/venus_bilgi.htm adresinden elde edilmiştir. (ET, 18.10.2010)

yağmurlarının sık sık yağdığı görülür. Çoban Yıldızı güzelliğın, tutkunun ve sonsuz aşkın tanrıçasıdır. Onun simgesel değerleri ise gençlik, dişilik ve güzelliştir. Çoban Yıldızı'nın etkisinde doğanlar zevklerine düşkün kimselerdir; ancak bu zevkleri tadarken ahlaki öğeleri dikkate almazlar; aşırı para harcar, çok fazla içki içer ve sıklıkla sevgili değıştirirler.

Çoban Yıldızı romanında Sadiye, ailesinden fazla ilgi görmeden büyür. Yirmi yaşında iken Nedim Bey'le evlenir. Mirasyedi bir genç olan Nedim Bey Sadiye'nin köşkünde yaşamaya başlar. Nedim Bey onu dışarı peçesiz çıkarmaz, herkesten kıskanır. Kısa süre sonra Sadiye'nin bir kızı doğar; fakat o, kocasıyla ve kızıyla ilgilenmez. Eserin kişiler düzleminde “tek bir özelliğın sembolü olan” (Korkmaz, 1997: 300) kart karakteri Burhan Şevket'in kardeşi Dürnev Hanım'la sık sık görüşürler. Bu görüşmeler sonucu sadece eğlenmeyi düşünen, onu karanlık ufukların yoluna sürükleyen insanların bulunduğu bir gruba / yozlaşmış tiplere dâhil olur:

“Artık Sadiye, yeni arkadaşlarla, yeni ufuklara doğru koşuyordu. Onu, gördüğü, alıştığı hayatın yolundan çevirip, arkasında neler gizlendiğı belli olmayan, şüpheli, karanlık ufukların yoluna sürükleyen insanlarla beraber yürüyecekti” (ÇY, s. 123).

Nedim Bey kendisini Sadiye'nin yanında değersiz bir eşyadan farklı görmez ve intihar eder Bu durum Sadiye'nin ahlaki çöküşünü hızlandırır. Kızı Nigar'ı yanına alarak Dürnev, Burhan Şevket ve onların dostlarıyla sık sık görüşen Sadiye, bir müddet sonra Burhan Şevket'le evlenir. İçkiye, kumara, eğlenceye düşkün olan Burhan Şevket, Sadiye'nin bütün servetini tüketir. Maddi olarak hiçbir güvencesi kalmayan Sadiye; hizmetçilik, hocalık etmeyi düşünür. Ancak ev işlerine alışık olmadığından hizmetçilik; geçmişte toplumsal kurallara aykırı davranışlarından dolayı da hocalık yapmaya cesaret edemez. Amber Nine'nin tavsiyesiyle Beyoğlu'nda genelev işletmeye başlar. Bu ev Sadiye'nin “açlıktan, sancıdan vakit vakit bayılır gibi dalıp, kendinden geç[tiğı], çatı arasında gezinen fare tıkırtılarını kapı kurcalanıyor sanarak, odaya kim girecek diye gözleriyle etrafı araştır[dığı]” (ÇY, s. 331), fiziksel ve tinsel yok oluşunun mekâmı hâline gelir.

Köşkten konağa, apartman dairesine ve genelev işletmeciliğine düşen başkışı, sosyal düzendeki değışiklikleri sindiremeyenlerin kurbanı olur. Cemil Kazım'ın *Çoban Yıldızı*'na benzettiğı Sadiye etrafını saran diğeri yıldızların arasında en dikkat çekicisi iken birden söner, genelevin tavan arasında aç ve yalnız bir şekilde can verir. Sadiye, derin çöküntülerle kaplı, eğlenceye, içkiye düşkün hayatı; kocasının sağlığında ve ölümünden sonra birçok erkekle birlikte olması; hayattan tat almaya çalışırken ahlaki öğeleri göz ardı etmesi, aşırı para harcaması yönüyle çoban yıldızının etkisinde doğanların özelliklerini taşır.

Çulluk romanı “teke avı”nı anlatan bir mukaddime bölümü ile başlar. Bu bölümde ava katılanlardan biri diğerlerine hiç çulluk avlayıp avlamadığını sorar ve kendisinin bir su çulluğunu yakalayış biçimini anlatır. Bu çulluğun diğer çulluklara benzemediğini; “*izzet-i nefis sahibi bir esir gibi*” (Ç, s.14) davrandığını söyler. Sonra da tekelerden bahsedilir ve tekenin “*canını dişine almadan, dövüp dövüşmeden*” (Ç, s. 18) bir dişiye sahip olamadığı belirtilir. *Çulluk* romanında romandan bağımsız gibi görünen bu kısımda anlatılan su çulluğu, romanın asıl bölümünde norm kişi Esmâ’nın simgesel anlatımıdır. Dişiye sahip olmak için çarpışan iki teke ise başkışı Murat ve Esmâyı seven diğer kişi Emmilerin Mustafa’yı sembolize eder. Romanın mukaddime bölümünde bir erkek çulluktan bahsedilmez; ancak Murat’ın yaşayış tarzı erkek çulluğunkine uygundur. Zira erkek çulluklar aşk için gezinti yaparken kendilerine belirli bir hedef ve güzergâh tespit etmez, serseri bir âşık gibi arzu ettikleri yere uçarlar. Murat da aşkı ararken birçok kişiyle birlikte olur; ancak yaklaşık iki yıl önce gördüğü ve su çulluğuna benzettiği Esmâ’yı unutamaz. Esmâ, başkışının köydeki sevdiğiidir. Esmâ Murat’ı sevdiği hâlde onun İstanbul’da başka kızlarla ilişkisi olduğunu öğrenince Murat’la evlenmekten vazgeçer. Başkışı ise “*bu bir kadın değil, kız değil, yalçın kayalar arasından coşkun coşkun kaynayan pınarların ruhu... Su perisi, su çulluğu...*” (Ç, s. 366) olarak nitelendirdiği Esmâ için başkaları ile çatışmaktan çekinmez. Esmâ’nın evleneceği gece onu kaçıtır. Bu kaçırma eylemi esnasında düğüne gelenler tarafından takip edilirler ve vururlar. Dinlenmek üzere ağaçların altında kuytu bir köşeye geçerler; Murat burada Esmâ’nın vurulduğunu anlar ve gözlerine bakar.

Romanda Murat’ın avare hayattan sıyrılarak bir yuva kurmaya yönelik çabaları; Esmâ’nın gururlu yaşayışı ve ölüşü; çullukların gece görünmesi ile roman kişilerinin karanlık, fabrikanın ve çalışma hayatının içine gömülü olması; aydınlık, rahat bir hayat yaşayamayışları; aşka ve cinselliğe düşkün olmaları; çiftleşme arzularının fazla olması roman kişilerinin çullukla örtüşen yönleridir.

Ak Saçlı Genç Kız romanında, yaşı yirmi beş olmasına rağmen saçları bembeyaz olan bir genç kızın / Nimet’in Cezmi Kaptan’la birlikte annesini araması, bulması ve onda aradığı sevgiyi görememesi sonucu yaşadığı hayal kırıklığı anlatılır. Eserde Nimet’in en belirgin özelliği beyaz saçlarıdır. Onun bu özelliği romanda bir laytmotif gibi sürekli tekrar edilir ve çoğu zaman “Nimet” adı yerine “Ak Saçlı Genç Kız” ifadesi kullanılır. Romanda ironik bir adlandırma olarak kullanılan “ak saç” yaşlılığın, çile çekmenin hayat karşısında yıpranmışlığın göstergesidir. Eserde ak saçlı, çocuk yüzlü, insanlarla ilişkilerinde ölçülü davranan Nimet, doğduğunda annesinin kucağından alınarak sütneeye verilir. Babasının eşinin cariyelerinden olan annesi ise esir olarak satılır. Kendisi okul çağına geldiğinde yatılı okula gönderilir. Aile sevgisini arkadaşlarında aramaya başlar. Nimet bireyliğini etrafına kabul ettirince annesini /

atmadığı anne sevgisini / şefkatini arar. “*Annem hayatta iken öksüz kalmışım... Ne hazin talih değil mi?*” (ASGK, s. 40) diyerek hayıflanır. Annesini aramak için yaptığı seyahatlerden birinde gemi kaptanı Cezmi ile tanışır. Cezmi’nin yardımıyla annesini bulan Nimet, onda aradığı anne sevgisini göremez. Kendine has hiçbir niteliği olmayan, adeta esir hayatına alışık bir tavırla hep başkalarının etkisiyle hareket eden annesinin tutumları Nimet’i sinirlendirir:

“*Nimet, sinirli de olmuştu, her zamanki sakin, makul kız, sanki o, değildi. Bir hiç onu alevlendiriveriyordu*” (ASGK, s. 388).

Annesini bularak mutlu olacağını düşünen Nimet, hayal kırıklığı yaşar. O ana kadar kendine kurduğu dünya alt üst olur. Anne sevgisi görmemiş, başkalarının himayesinde büyümüş, yaşamı tek başına göğüslemek zorunda kalmış Nimet’in saçlarının doğuştan beyaz olması, çilesinin doğarken başladığının göstergesidir.

Kırlangıçlar romanı kırlangıçların adalara gelişi ile başlar. Bir kuş türü olan kırlangıç; Türkiye’ye nisan, mayıs aylarında gelir ve böceklerle beslenir. Yaz sonunda, böcekler azalınca sonbaharda kışı geçirmek için sıcak iklimlere göç eder. Eserde Heybeli’deki köşkünde yaşayan başkişi Bahir Vecdi adada “âşık” olarak bilinen, her yaz bir başkasını seven; ancak sevgisini söyleyemeyen birisidir. Çamlımanı’nda gezintiye çıktığı bir gün orada Şaduman ve Süreyya’yla tanışır. Şaduman’a âşık olur. Şaduman, başkişiyi maddi yönden sömürmeye karar verir. Bahir Vecdi ile birlikte Beyoğlu’nda eğlence mekânlarına giderler. Beyoğlu, oraya yabancı olanları yutan, tüketen; yozlaşan kadınların zengin erkekleri sömürdüğü bir mekândır. Heybeli’deki köşkten Beyoğlu’na açılımı başkişiyi sömürülmeye açık hâle getirir. Başkişinin Şaduman tarafından sömürülmesi bir müddet sonra yerini Şaduman’ın arkadaşı Mürvet Hanım’a bırakır. Zamanla etrafındakilerin, onun parasını sömürmekten başka bir şey düşünmediklerini fark eder. Bambaşka bir âleme girdiğini sandığı renkli, ışıklı hayattan sıkılır. Beyoğlu’na gelişi ve birlikte olduğu kadınlarla tanışmasının yanlış zaman olduğuna karar vererek Heybeli’ye döner.

Kırlangıçlar, romanda başkişinin etrafındaki kadınların simgesidir. Bahir Vecdi’nin etrafını saran kadınlar zengin olmaktan öte bir sıfat yüklemelikleri başkişiyi böcek olarak görürler ve onu tüketmeye, maddi açıdan yok etmeye yönelik tavırlar sergilerler.

Su Sinekleri romanında, zengin hayal âlemlerinde yaşayan bir grup genç kızın dünyaya açılma çabaları söz konusudur. Su sinekleri² durgun sular üzerinde yaşayan, parlak yeşilimsi siyah renkli böceklerdir. Zengin besin kaynaklarının bulunduğu sulardaki sinek larvaları suyun altındaki yuvalarından belli bir müddet sonra hep birlikte suyun yüzeyine çıkarlar. Gelişen larvalar bir süre sonra sert derilerini açıp kanatlı genç sinekler hâline dönüşürler.

² Su sineği hakkındaki bilgiler <http://www.webhatti.com/hayvanlar-alemi/85174-su-sinegi-larvalarindaki-tasarim.html> adresinden alınmıştır. (ET, 07.09.2010)

Su Sinekleri romanının başkişisi romanın örgütlenmesinde önemli bir işlevi bulunan Sabbek'tir. Sabbek fakir bir ailenin içinde yetiştiğinin, ihtiyaçlarının zorluklarla karşılandığının farkında değildir. Sinema perdelerinin ardındaki ışıklı dünyanın içinde yaşadığını sanır. Sinemaların parıltılı dünyası başkişi ve arkadaşları için saplantı hâlinedir. Onlar dış dünyalarını, sinema dünyası ile şekillendirme çabasındadırlar. Başkişi ve arkadaşları Bostancı'da yapılacağını öğrendiği bir kampa katılmaya karar verirler. Bu kampta sinema artistlerine benzettikleri ve âşık oldukları gençlerle birlikte olmanın hayalini kurarlar. Sabbek, değişme ve olgunlaşma sürecini kampta yaşadıkları, intihar etme niyeti ve eve dönüşünde karşılaştıklarıyla tamamlar. Eve dönüşü başkişinin kimliğinin farkına varması, yazgısını kabullenmesiyle bütünleşir. Yaşadığı olumsuzlukları olağan karşılamaya başlar. Baharın onlara tanıdığı bir günlük ömürde gençleşen ve yaşamının tadına varan su sinekleri gibi başkişi ve arkadaşları da kampta kendi baharlarında olgunlaşırlar. Yazar, su sineklerinin birden bire larvalarından çıkarak genç sinek hâline gelmesi ile reel dünyayla bağlantısı olmayan, kendi kabuklarında yaşayan tecrübesiz gençlerin kısa sürede yaşadığı olayların onları olgunlaştırma süreci arasında bağ kurar.

Olay Örgüsünün Simgesel Adlandırılışı

Yesari, *Bahçemde Bir Gül Açtı*, *Kalbimin Suçu*, *Tipi Dindi*, *Sevda İhtikârı*, *Aşk Yarışı*, *Kanlı Sır*, *Dağ Rüzgârları*, *Sağanak Altında*, *Bir Aşk Uçurumu*, *Gece Yürüyüşü* romanlarının başlığını eserin olay örgüsünün simgesel adlandırılışından hareketle seçer.

Bahçemde Bir Gül Açtı romanı bahçe ve gül sözcükleri etrafında şekillenir. Bahçe çiçek, meyve, sebze, ağaç ve fidan yetiştirilen; etrafı çevrili toprak parçasıdır. Burası, evlerin çevrelerinde olabileceği gibi yetiştirilecek bitkinin yaşam alanına göre farklı yerlerde de olabilir. Bahçelerde, içinde yetiştirilecek bitkiler, ayrı ayrı bölümlere ekilir. Güller, dikimleri eylül aylarında gerçekleştirilen sarılgan, dik ya da sürüngen saplı, genellikle tüylü ya da dikenli bir ağacın bitkileridir.

Romanın ismi, öznel ve nesnel olarak entrik kurgunun temelini yapan bir göndermedir. *Bahçemde Bir Gül Açtı* romanı ilk olarak hayatının sonbaharını yaşayan, gözleri görmeyecek derece yaşlı olan Nevres Vacit'in genç bir kız olan Belma'ya âşık olmasının kurgusal anlatısıdır. Gül ağaçlarının sonbaharda dikilmesi gibi o da sevdiği kızı, kendi sonbaharında, gönül bahçesinde yetiştirmeye çalışır. Ona duyduğu sevginin verdiği acıyı, mutluluğu; oğlu ile Belma ve onun arkadaşı Ferhunde'yle arasındaki ilişkiden duyduğu rahatsızlığı gönlünün ayrı ayrı yerlerinde saklar / yetiştirir. İkinci olarak, bir yazar olan Nevres Vacit, yazacağı yeni romanında Belma'yı anlatmaya söz verir ve romana 'Bahçemde Bir Gül Açtı' başlığını uygun görür. Bu yönüyle Mahmut Yesari'nin *Bahçemde Bir Gül Açtı* romanı bir

meta roman niteliği taşır. Roman, Nevres Vacit'in yazdığı romanın yazılış sürecini kapsar. Bu bakımdan eserini Belma'ya hissettiği duyguları açığa vurduğu ve hayata tutunduğu bir araç hâline getirir.

Kalbimin Suçu romanında romanın ismi, biyolojik tanımının ötesinde “sevgi, gönül” anlamını taşıyan kalp kelimesi ile “kabahat; töreye, dine, kanuna aykırı davranma; cürüm” (Doğan, 2009: 1013) anlamına gelen suç'tan oluşur. Eserde birçok kadınla ilişkisi olmuş Necil Sabit Bey'in evlenip bir aile kurmaya karar vermesi; sevdiği kıza / Zerrin'e yaklaştırmaya ve bu esnada eski sevgililerinden kurtulmaya çalışması anlatılır. Olay örgüsü onun eski dağınık, sorumsuz hâlimden vazgeçip düzenli bir hayat kurmasına yönelik örgütlenir. Ancak Zerrin'le birlikte olma, onunla hayal ettiği dünyayı yaşama aşamasına gelen Necil Sabit, romanın sonunda Zerrin'e verdiği sözü unuttur. Başka bir kadınla olur. Bireysel yozlaşmasını, sevgi hususunda ahlaka aykırı davranışlarının yükünü ise gönlünün kayıtsızlığına bağlar ve bu kayıtsızlığı kalbinin suçu olarak niteler.

Tipi Dindi romanı tipi eksenli çağrışımları olan bir yapıttır. Kuvvetli rüzgâr ve fazla kar yağışı ile ortaya çıkan tipi, daha önce yağın ve yeryüzünde örtü oluşturan kardan kaynaklandığı gibi, yoğun kar yağışı sırasında da görülebilen tehlikeli bir olaydır.

Romanda başkişi Macit ve kardeşlerinin, babalarının ölümünden sonra hayatta kalma mücadeleleri anlatılır. Onların bugün yaşadıkları sıkıntı, geçmişte sahip oldukları maddi güçle netlik kazanır. Paraları, barınacak yerleri, etraflarında güvencikleri birisinin olmaması, hayatlarını daha da zorlaştırır. Ayrıca içinde buldukları kış mevsimi de çaresizlik içinde çırpınan bu kardeşleri tüketen bir fonksiyon üstlenir. Kış ve tipi yozlaşmış, adaletsizliğin izlerinin hâkim olduğu dünyada yok edilen bedenlerinin; onların hayatın soğuk yüzüyle karşılaşmalarının eserdeki simgesel anlatımıdır. Babalarını kaybetmeleriyle başlayan ve gittikçe artan sıkıntılarının temsilcisi olan tipi ancak onların trajik ölümüyle diner.

Sevda İhtikârı romanında “ihtikâr” sözcüğünün anlamının tüm esere sirayet ettiği görülür. İhtikâr “yolsuz kazanç, vurgunculuk” (Doğan, 2009: 538) anlamına gelir. İhtikârın diğer anlamı ise insanların ihtiyacı olan gıda maddelerini veya eşyaları aldıktan sonra piyasanın yükselmesini bekleyerek satmaktır.

Eserde başkişi Turgut Yümniye'yi sever ancak bir tartışma sonucu araları açılır. Hırsları doğrultusunda hareket eden Azra, Turgut'u sever ve birlikte olabilmek için Yümniye'yi onun hayatından çıkarmak ister. Kendisinin çekici ve güzel olduğunu düşünen Azra, teselli verme bahanesiyle Turgut'a; Yümniye'nin patronu Mühendis Cüneyt Bey ise Yümniye'ye yaklaşır. Yümniye, Turgut'u sevse de onun Azra'yla ilişkisinden dolayı ruhsal gerilimler yaşar; ancak

bunu Turgut'a hissettirmemeye çalışır. Gelişen olayları dışarıdan bir seyirci gibi izler. Alışmış olduğu iş hayatını bırakmamak için Cüneyt Bey'le evlenir. Azra'nın Turgut'la birlikte olma çabasında ona yardım eden Ferdiye, Danyal'la evlenmenin planlarını yapar. Onun hoşuna gidecek şekilde davranarak Danyal'ı kendine bağlar, evlenirler.

Anlatıcı eserde, piyasadan / sevgili ile olan bozuk ilişkiden faydalanarak kâr eden Azra, Ferdiye ve Cüneyt Bey'in tavırlarını simsarlarınkine benzeterek aşktaki ihtikârı anlatır. *Sevda İhtikârı* romanında iki sevgilinin birbirlerine darılmasından faydalanarak, durumu lehlerine çevirmek isteyen kızların davranışları; sevgililere kendilerini dinleme fırsatı vermeden onların arasına girmeleri söz konusudur. Olay örgüsü gelişmelerin farkında olmadan “*sevda pazarındaki simsarlar*” (Sİ, s. 211) ile evlenmek zorunda kalan başkişi Turgut ve arkadaşı Danyal'ın pişmanlıkları ile son bulur.

Aşk Yarışı romanında aşkın bir yarış hâline dönüştürülmesi söz konusudur. Yarış, bireyin bilgi, yetenek, beceri, güzellik gibi özellikleri bakımından diğerlerinden üstünlüğünü kanıtlamak amacıyla diğer bireylerle rekabet hâlinde olmasıdır. *Aşk Yarışı* romanında aynı erkekle / Hikmet'le birlikte olmak isteyen üç kadının birbiriyle rekabeti, Hikmet'in hangisini seçeceği hususundaki kararsızlığı anlatılır. Eser boyunca başkişinin diğer kadınlardan kaçışı, eylemlerinde ve seçiminde kendisini haklı çıkarma çabası söz konusudur. Eserin sonunda bir kazananın olması da bu aşkın bir yarış hâlinde algılandığının işaretidir.

Kanlı Sır romanında genç kızları ve kadınları kendi fiziksel çekiciliğiyle kandırarak onları kötü yola sürükleyen kart karakter Sırrı Nevres'in başkişi Hüsrev Bey tarafından öldürülüşü, bu cinayetin işleniş sebebi, işlenme biçimi ve sonrasında ne yapıldığı anlatılır.

Sır, gizli kalması gereken şeydir. Ayrıca “aynaların arkasına sürülen ince, madeni tabaka” (Doğan, 2009: 980) anlamına da gelir ve aynaya parlaklık kazandırır. Sırrı Nevres'in öldürülme hadisesi yıllarca bir sır olarak kalır. Hüsrev Bey bu sırrı aydınlatan ve “*sırrın anahtarı*” (KS., s. 49) olan defteri, mektupları, bazı kâğıt parçalarını Mahmut Bey'e / Mahmut Yesari'ye verir. Mahmut Yesari, Hüsrev Bey'in günlük defterinden oluşan romanı / bu sırrı, defter eline geçtikten yirmi yıl sonra kaleme alır; böylece bir sır aydınlatılır. Ölümle sonuçlanan bir olayın sırrının çözülmesi bakımından eserin ismiyle içeriği arasında ilişki vardır.

Dağ Rüzgârları romanında “dağ” ve “rüzgâr” kelimeleri, roman kişileri üzerindeki etkileri bakımından simge niteliği taşırlar. Rüzgâr, hareket hâlindeki hava kütesine verilen addır. Rüzgâr oluşumuna yol açan etmenlerden biri de dağlar ve tepelerdir. Bulutsuz gecelerde yüksek bölgelerde soğuyan hava alçak kesimlere doğru hareket eder. Dağın yamacından yukarı doğru yükselen bu hava kütesi soğur; içerdiği nemin büyük bölümü yoğunlaşarak yağmur ya da

kar biçiminde yağışa dönüşür. Böylece nem yükünü boşaltan hava kütlesi dağın öbür yakasına ulaştığında artık iyice kurudur ve burada alçalmaya başlar, alçaldıkça ısınır.

Romanın başlarında birbirini çok seven başkışı Melike ve eşi Şekip'in her şeyin yolunda gittiği evliliklerinden bahsedilir. Ancak, verem tedavisi olmak için sanatoryuma girmesinin ardından Melike, eşinin ziyaretlerinin seyrekleşmesi ile birlikte ondan şüphelenmeye başlar, iç çatışmalar yaşar. Yaşadığı çatışmanın neticesinde eşine olan güvenini kaybeder. Eserde Melike'nin kaldığı sanatoryum yüksekte, sessiz bir ortamdadır. Burası Melike'ye kendini dinleme; eşini ve evliliğini değerlendirme imkânı verir. Dağların rüzgâr oluşumuna sebep oluşu gibi Melike'nin yükseğe çıkışı da hayatında bazı değişimlerin olmasına yol açar. Eşinin başkasıyla birlikte olduğunu öğrenir, ondan soğumaya başlayarak mutsuzlaşır, ağlar; önceleri Şekip'e yakıştırmadığı bu durumu sonradan kabullenir. Gerçeklerle yüzleştğinde ise artık üzülp ağlamaz, sakinleşir, hiçbir şey yaşamamış gibi yoluna devam eder. Anlatıcı, eserin ismi ile içeriği arasındaki bağı, dağ rüzgârlarının oluşum şekli ile Melike'nin olgunlaşma süreci ve yaşadıklarının paralelinde kurar.

Sağanak Altında eserinde olay örgüsü başkışı Belkıs'ın, yirmi sekiz yaşındaki sevgilisi Nihat'ın bir pazar günü dışarı yalnız çıkması üzerine ondan şüphelenmesi ile başlar. Birbirinin sevgisine olan güvensizlikleri doğrultusunda gelişir. Sağanak, birdenbire başlayan ve genellikle kısa süren şiddetli yağmurlardır. Belkıs'ın aniden başlayan bu şüphesi Nihat'ta da Belkıs'ın onu sevmediği biçiminde tezahür eder. Eserin entrik kurgusunu bu şüphe teşkil eder. Onlar birbirine tutunamayan bireylerin dramını yaşarlar. “*Şüphe sağanağı altında*” (SA, s. 295) aşklarını tüketerek kısa bir süre sonra ayrılırlar.

Bir Aşk Uçurumu romanında “uçurum” sözcüğü olay örgüsünün örgütlenmesinde simgesel bir işleve sahiptir. Uçurum, coğrafi bakımdan aralarında yükselti farkının olduğu derin yamaçlar anlamını taşır. Bunun yanı sıra “sonu felaket olan durum[ları]” (Doğan, 2009: 1130) da ifade eder. *Bir Aşk Uçurumu* romanında başkışı Fikri ile kardeşinin seviştiğini öğrenen, başkışının nişanlısı Remziye'nin ruh hâli; onun her şeye rağmen veremli kardeşi Leman'ı daha rahat yaşatabilmek için tek başına verdiği hayat mücadelesi anlatılır. Romanda Remziye'nin kardeşi ile sevgilisi hakkındaki söylentiler bireyin psikolojisi üzerinde bıraktığı etkiler bilinç akımı tekniği ile vurgulanır. Olay örgüsü Remziye'nin, kendini çalıştığı fabrikada makinelerin arasına bırakarak can vermesi ile sonuçlanır. Onun ölümü kendisini bu ölüme sürükleyecek kadar yozlaşan kişiler tarafından “*aşk uçurumunu vücudu ile doldur[ması]*” (BAU, s. 368) şeklinde yorumlanır. Eserde Remziye'nin ruhsal yönden bir uçurumun kenarında yaşaması ve hayatının bir acı ile bitmesi / sonlanması kelimenin “felaket” anlamını yansıtır. Remziye,

Leman'ın sevgisi önündeki bir engel / yamaç; ölümü ise Leman'la Fikri arasında doğan aşk uçurumunun ortadan kaldırılması olarak değerlendirilir.

Gece Yürüyüşü romanı, adını romanın başlangıcı ile bitişinde gece yapılan birer yürüyüşten alır. Gece, bilinmezliği ve belirsizliği taşıyan zaman dilimidir. Gece yürüyen insan, yolu bilse dahi, yürüyüşü esnasında tedirgin davranışlar sergiler; etrafında olup bitenleri dikkatle gözlemler.

İlk yürüyüş, başkışı Vefik'in Çanakkale Savaşı'nda karanlık bir gecede, arkadaşları ile ölüme gidişleridir. Vefik bu yürüyüş esnasında yıldızlara bakar ve orada sevdiği kız olan Dilşad'ın koyu yeşil gözlerini görür. Olay örgüsü Vefik'in çocukluğunda, okul hayatında, şimdide yaşadığı iç ve dış çatışmalar; geçmişi ve aşkı ile bağlantılı olarak metne yansır. Dilşad'ın sevgisinden umudunu yitiren Vefik, bir çözümlüş süreci yaşar. Ancak bu süreçte hayata direnişi, mantıklı davranışları Dilşad'ın dikkatini çeker. Dilşad romanın sonunda / nişanında Vefik'e, onunla evlenmek istediğini söyler. İçinde yaşadığı zamana, mekâna tutunmaya çalışan Vefik, duyduklarının etkisi ile gece yarısı, mutlu bir şekilde yürümeye başlar. Böylece ikinci yürüyüş gerçekleşir. Romanın başlangıcındaki yürüyüşe hâkim olan “bilinmeyen” son; Vefik Bey'in, Dilşad'la birlikteliğinin başlangıcı olan “gece yürüyüşü”ndeki belirsizlikle bütünlenir. Bu bütünleşmede eserin ismi, bireyin iç yolculuğuna göndermede bulunur.

Kahramanlarından Birinin veya Nesnenin Adının Kullanılması

Pervin Abla, Bağrı Yanık Ömer, Ölünün Gözleri, Yakut Yüzük romanları, isimlerini doğrudan roman kişilerinden ya da romana konu olan nesneden alır.

Pervin Abla romanı, eserde norm karakter olarak yer alan Pervin'in adını taşır. Pervin, Ülker Yıldızı demektir ve yoğun, ışık saçan bir plazma küresidir. Ülker, dünyaya yaklaşık dört yüz kırk ışık yılı uzaklıktadır. Boğa takım yıldızında bulunan dikkat çekici bir gruptur³. Ülker'in teleskop kullanılarak ve uzun süre poz verilerek alınmış fotoğraflarında, bu yıldızların çevresinde mavi renkli güzel bir “peçe” görülür. Bu yapı ilk kez 1859 tarihinde gözlenir. Ülker kümesi, uzayın çok tozlu bir bölgesinde bulunur ve genç yıldızların parlak mavi ışığı, çevrelerindeki bu tozu aydınlatır.

Pervin Abla romanına adını veren Pervin, karakteri ismiyle örtüşen nitelikler taşır. Romanda diğer karakterlere oranla daha olgun, etrafındaki kişilerin büyüme sürecinde etkin rol oynayan, onlara ışık saçan, hayatlarını düzenleyen bir kişiliğe sahiptir. İçinde yaşadığı yozlaşmış dünyanın çürümesinden uzak olmasının yanı sıra, unutulmuş değerlerin, tükenen

³ Pervin hakkındaki bilgiler http://rasathane.ankara.edu.tr/files/2013/02/ciplak_gozle_gokyuzu.pdf ve https://bilgi-bilgi.com/ulker_yildiz_kumesi adreslerinden alındı. (E.T. 29.02. 2016)

umutların dirilişinin simge ismidir. Onun dünyasına nüfuz edemeyenler, onu gözlemleyemeyenler için basit ve silik olsa da tavırlarında gizlediği binlerce anlamla insanları etkileme kabiliyeti vardır. Pervin Abla'nın sahip olduğu ablalık sıfatı da romanda ona biçilen rolün bir gereğidir.

Bağrı Yanık Ömer eserinde roman başkişisi Ömerin, fiziksel ve ruhsal varlığının sınırlarını aşan dramatik bir hayatı vardır. O, kendinde dış dünyayla mücadele etme gücü bulamadan erken olgunlaşmanın tükettiği bir karakterdir. Annesiyle babasının boşanma aşamasında ikisinden de ayrı kalır. Hayatı, üvey anne ve üvey babanın etkisiyle zindanlaşır. Gecelerini bağdaki yıkık kulübede geçirir, işçi artıklarından kalan yiyecekleri yer. Yine de annesinin babasının rahatı bozulmasın diye bu durumdan şikâyet etmez. Üvey kardeşlerine gerçek bir ağabeylik yapar; ancak yaranamaz. Ömer, kendi iç dünyasına sığınmaktan başka çare bulamaz. Susuzluktan bağrının yandığı bir gün üvey anne ve babasının bir salkım üzümü ona çok görüşleri, civarda su bulamayışı, ruhu zaten ölü olan Ömer'i fiziksel ölüme iter. Varlığının da yokluğunun da farkına varılmayan / vardırılmayan Ömer, "ölüm[ü] zamanın akışı içerisinde olmak ya da olmamak diyalektiğinden farklı" (Levinas, 2006: 19) değerlendirmedeğinden intihar eder. Onun intiharı sırasında attığı çığlık, yalnızlığına, yaşadıklarına ve yazgısına tepki mahiyetindeki tek eylemi olur.

Romanın başlığında geçen ve Ömer'in sıfatı olarak kullanılan "bağrı yanık" ifadesi çok acı çekmiş; dertli, sıkıntılı, darlık ve kahr görmüş yaşlı kimseler için kullanılan bir deyimdir. Bu deyim Ömer'in annesiz, babasız ve mekânsız dünyasındaki acılarına göndermede bulunurken aynı zamanda onun "*susuzluktan dili, damağı, ana, baba hasretinden bağrı yanarken elinde bir söğüt dalı ile kendini boşluğa bırakiver[mesine]*(BYÖ, s. 174) de işaret eder: Ömer'in hayal kırıklıkları, aile birliğinin dağılması ve tükenişi, onun "bağrı yanıklığı" ile metne yansır.

Ölünün Gözleri romanı, ismini yatalak bir hasta olan başkişi Kevser Hanım'ın gözlerinden alır. Kevser Hanım'ın yaşadığının tek belirtisi olan parlak, cam gibi gözleridir ve bu gözlerle etrafındaki insanları hükmü altına alma becerisine sahiptir. Eski bir tekkede yaşayan Kevser Hanım'ın mirasına sahip olmak için yanına gelen yeğenleri onun ölümünü bekler. Öldüğünde ise odada altın, para aramaya başlarlar. Bu esnada ölünün açık kalan gözlerini kapatmayı unuturlar. Romanda yozlaşmış değerlerin simgesel isimlerinden biri olan ve Kevser Hanım'ın mirasına talip olan Mihriban, hem ölümün soğuk yüzü hem de Kevser Hanım'ın parlayan, arkada bıraktığı varlığına dikilmiş gözlerinden çok etkilenir. Baktığı her yerde, altınlarının hesabını soran Kevser Hanım'ın parlak gözlerini görür. Romanda bir laytmotif olarak tekrar eden bu "gözler" eserde isim - içerik ilişkisini kuran ögedir.

Yakut Yüzük romanı, başkişinin yakut yüzük takınan bir kadına / Nilüfer'e âşık olması, onu araması ve tanımaya çalışması üzerine kurgulanır. Nilüfer bir casustur ve taktığı yüzük bağlı olduğu şebekenin parolasıdır. Başkişi Ali Tunç, her yerde Nilüfer'i arayınca şebeke onu takip altına alır. Nilüfer, cesaretinden, mertliğinden dolayı Ali Tunç'a âşık olsa da şebekenin böyle bir duruma izin vermeyeceğini, ikisini de öldüreceğini bilir; kendisini ondan uzak tutmaya çalışır. Yakut yüzük, romanda onların ayrı dünyalarını vurgulayıcı özelliği bakımından bir simgedir. Yüzük bu yönüyle eserde isim - içerik ilişkisini tamamlayıcı bir öge konumundadır.

Sonuç

Mahmut Yesari, Türk edebiyatında Ahmet Mithat çizgisinin takipçisidir. Yaşama biçimini, hayatın kendisine sunduklarını, zaman - mekân düzleminde açımlayarak eserleri aracılığıyla yansıtır. Çalışmada incelenen 19 romanında bireyin kendinden kopuşu, kendini arayışı ve kendi oluş serüveni ile toplumsal hareketlilik arasındaki bağa dikkat çeker. Kalemını geçim kaynağı yapan Yesari, eserlerinde sosyal değişikliklerin şahıslar üzerinde meydana getirebileceği dönüşümlere eğilir; sosyolojik ve psikolojik göndermeler aracılığıyla yaşadığı devirle bireyin düşün dünyasını bütün hâlinde sunar. Realist bir tavırla yazdığı eserlerinin konusunu, kişiler dünyasını yaşanan hayattan seçer.

Yapıtlarında bireyin kendisiyle ve toplumla çatışmalarını metnin dünyasına yansıtan Yesari, kurgularında isim - içerik ilişkisine dikkat eder. Eserlerin başlığını oluştururken iki yol izler. Bunlardan birincisi roman kişilerini ve olay örgüsünü işaret eden simgesel kavramlar ve durumlar; ikincisi ise yapıtın kahramanlarından birinin veya nesnenin adının kullanılmasıdır. Çoban Yıldızı, Çulluk, Ak Saçlı Genç Kız, Kırlangıçlar, Su Sinekleri başlıkları roman kişilerini imlerken Bahçemde Bir Gül Açtı, Kalbimin Suçu, Tipi Dindi, Sevda İhtikârı, Aşk Yarışı, Kanlı Sır, Dağ Rüzgârları, Sağanak Altında, Bir Aşk Uçurumu, Gece Yürüyüşü olay örgüsünü işaret eder. Kahramanlarından birinin veya nesnenin adını kullanması durumunda Pervin Abla, Bağrı Yanık Ömer romanları ismini doğrudan kişilerden; Ölünün Gözleri ve Yakut Yüzük ise adını olay örgüsünün kilit nesnelere alır.

Kaynaklar

- BANARLI, N. S. (1983). *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- DOĞAN, A. (2009). *Büyük Türkçe Sözlük*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- ELİUZ, Ü. (2014). Orhan Kemal'in Romanlarında İsim İçerik İlişkisi. *Bereketli Toprakların Yazarı Orhan Kemal, Hece*, 205, 175 - 198.
- ENGİNÜN, İ. (2007). *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- GÖKŞEN, E. N. (15. 01. 1943). Roman Kahramanları. *Yarımay*, s.6.
- KORKMAZ, R. (1997). *Sabahattin Ali İnsan ve Eser*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

- LEVINAS, E. (2006). *Ölüm ve Zaman*, (Çeviren: Nami Başer). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- ÖKSÜZ, E. (2010). Mahmut Yesari'nin Romanlarında Yapı ve İzlek. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Trabzon. Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- TOKER, Ş. (1996). *Romancı Yönüyle Mahmut Yesari*. İzmir: E.Ü. Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- YALÇIN, A. (2006). *Siyasal ve Sosyal Değişmeler Açısından Cumhuriyet Dönemi Türk Romanı (1920 - 1946)*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- YESARİ, M. (1976). *Bahçemde Bir Gül Açtı*. İstanbul: Toker Yayınları.
- _____ (1943). *Bir Aşk Uçurumu*. İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- _____ (t.y.). *Bağrı Yanık Ömer*. İstanbul: Meram Yayıncılık.
- _____ (1995). *Çulluk*. İstanbul: Oğlak Yayıncılık.
- _____ (t.y.). *Sağanak Altında*. Ankara: Akba Kitabevi.
- _____ (1932). *Kalbimin Suçu*. İstanbul: Suhulet Kütüphanesi.
- _____ (1974). *Tipi Dindi*. İstanbul: Toker Yayınları.
- _____ (1968). *Ak Saçlı Genç Kız*. İstanbul: Suhulet Kütüphanesi.
- _____ (1975). *Su Sinekleri*. İstanbul: Toker Yayınları.
- _____ (1966). *Pervin Abla*. İstanbul: İnkılâp ve Aka Kitabevleri.
- _____ (1967). *Çoban Yıldızı*. İstanbul: İnkılâp ve Aka Kitabevleri.
- _____ (t.y.). *Ölünün Gözleri*. İstanbul: Suhulet Kütüphanesi.
- _____ (1944). *Gece Yürüyüşü*. İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- _____ (t.y.). *Kırlangıçlar*. İstanbul: Suhulet Kütüphanesi.
- _____ (1934). *Sevda İhtikârı*. İstanbul: Remzi Kitaphanesi.
- _____ (1935). *Kanlı Sır*. İstanbul: Kanaat Kütüphanesi.
- _____ (1937). *Yakut Yüzük*. İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- _____ (1934). *Aşk Yarışı*. İstanbul: Kanaat Kütüphanesi.
- _____ (t.y.). *Dağ Rüzgârları*. İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- _____ Arkadaş Hatırı. *Yenigün*. 14, 14-15.
- _____ Güneşe Çıkan Kadın. *Yarım Ay*. 90, 18.

http://www.istanbul.edu.tr/fen/astronomy/venus_transit/venus_bilgi.htm

<http://www.webhatti.com/hayvanlar-alemi/85174-su-sinegi-larvalarindaki-tasarim.html>

http://rasathane.ankara.edu.tr/files/2013/02/ciplak_gozle_gokyuzu.pdf

https://bilgi-bilgi.com/ulker_yildiz_kumesi